

Creus en els fantasmes?

Rosa-Maria Colom

Col·lecció L'Elefant, número 13

Propostes didàctiques

Elaborades per
Joan Andrés

CREUS EN ELS FANTASMES?

DESCRIPCIÓ

Autor: *Rosa-Maria Colom*

Dibuixos: *Mabel Piérola*

Edicions Bromera / Alzira, 2008

Col·lecció: «L'ELEFANT», núm. 13

Format: 13 x 20,5 cm, 96 pàg.

Enquadernació en rústica. Impressió en blanc i negre.

Edat: a partir de 12 anys. Tant pel contingut com per l'agilitat del llenguatge, viu i proper, estem davant d'un llibre molt ben adaptat als gustos i els interessos dels joves lectors, però que també agradarà a un públic més gran. A més, la brevetat de les cinc narracions que conté i les possibilitats d'ambientació de la lectura, el fan ideal com a lectura comuna per a tota la classe.

RESUM ARGUMENTAL

En *Creus en els fantasmes?* trobareu cinc relats inquietants, farcits de fenòmens estranys, de desaparicions inexplicables i de materialitzacions enigmàtiques. En el primer relat, titulat «El germà bessó», Emili, un xiquet de deu anys, es comunica amb el fantasma de Jaume, el seu germà bessó mort poques hores després de nàixer. Els fets ocorren a ca l'àvia, on Emili està curant-se d'una malaltia greu. El mitjà fet servir per a la materialització de Jaume és l'espill de l'armari de l'habitació on Emili descansa. Tot va bé fins que, jugant amb un baló, trenquen l'espill i, de sobte, desapareix Jaume. Tot seguit,

Emili sent una veu que el crida des de dins de l'armari i no dubta a seguir-la.

En el segon relat, «El cas del cuiner desaparegut», els alumnes de la classe de sisé A, amb l'ajut del poder del gran llibre xinés dels conjurs, fan desaparèixer el cuiner del menjador de l'escola perquè, aquest, un maniàtic del menjar sa, els obliga a menjar verdura i llegums, en compte de pizzes i hamburgueses, que és el que els agrada. Tot va bé, però quan, impressionats pel que han fet, intenten fer-lo tornar, són sorpresos per la directora de l'escola, que llança el llibre al contenidor de reciclatge. Ara ja no el poden fer tornar i, sense el llibre, el cuiner ha desaparegut per sempre.

«Retorn al llac», el relat següent, és una història inquietant que conta com Elisa, una xiqueta invàlida desapareguda una nit de tempesta ja fa dos anys, reapareix i viu dins d'un quadre. Únicament la seua cosina coneix la veritat del cas, però ha de callar perquè ha fet un jurament de silenci. Tanmateix, no cal dir-ho, els secrets cremen més que les brases i, quan finalment, moguda per l'angoixa, decideix contar el secret a la família, ningú no se la creu.

En «La casa del set miralls», Edgard, un xiquet de 12 anys, té com a únic desig fer-se gran, perquè està fart d'haver d'obeir sempre sense que es tinguen en compte els seus drets. L'ocasió d'acomplir el desig se li presenta la nit de Cap d'Any del 1999 quan, en acabant de sopar, agafa la bossa de la sort i s'escapa a la biblioteca. Allí avança el gran rellotge de pèndol per fer que les dotze campanades sonen abans que en cap altre lloc i així aconseguir que el seu desig siga el primer a arribar a l'encarregat de fer-los reals. Però alguna cosa falla perquè, quan arriba el moment, el rellotge no para de tocar campanades, mentre les agulles giren a tota velocitat. Quan es desperta i vol tornar amb la família, la casa és buida. Únicament veu una bossa de la sort semblant a la seua, però... aquesta no anuncia l'any 2000, sinó

el 2075. Edgard es converteix en «un home a qui se li acaba la vida sense haver-la viscuda».

Finalment, en «La senyora Bloom» hi ha el cas esgarrifós d'una dona engolida per l'auricular del telèfon quan fa de cangur i que assegurava que podia veure el seu fill, un astronauta nord-americà que a causa d'un càlcul erroni continuava en òrbita enganxat a l'anell de Saturn. Tot el món, inclosa la policia, creu que es tracta d'un segrest, però en realitat tot pareix indicar que la senyora Bloom se n'ha anat a trobar el seu fill i s'ha quedat amb ell.

TEMA I INTERÉS DEL LLIBRE

Els llibres de relats solen tenir un fil conductor que els dóna coherència. En aquest cas, el mateix títol, *Creus en els fantasmes?*, no ens deixa lloc per al dubte: aparicions i desaparicions misterioses, esperits bons i roïns, espectres insatisfets, fets inexplicables, llocs irreal... Tot el que és inherent al món dels fantasmes hi és present. Però, no obstant això, a banda d'aquest tema central, cada relat és independent, tant pel que fa al contingut com al model narratiu. Per tant, cada història us proporcionarà, a més del plaer de la lectura, una gran diversitat de temes afegits, que podreu treballar amb el vostre alumnat. Tot seguit, i a tall d'exemple, us en suggerim uns quants:

- Existeixen els fantasmes? Pot tornar una persona que ja ha desaparegut per sempre? Com pot afectar una malaltia llarga el desenvolupament normal d'una persona? («El germà bessó»)

- S'han de complir sempre els juraments, o hi ha vegades en què s'han de trencar? Els membres d'una família han de ser sempre els mateixos? Què passa quan una família es desestructura? («Retorn al llac»)

- Valorem com cal la necessitat d'una alimentació sana? Es poden prendre represàlies contra una persona, o més d'una, amb qui no estem d'acord? Quins problemes pot comportar fer-ho?

Són sempre justes les normes dels adults? («El cas del cuiner desaparegut»)

- És la infantesa l'edat més bona de la vida? Comporta privilegis ser adult? Es respecten els drets dels menors? Quines conseqüències pot haver-hi, si un xiquet o una xiqueta se sent ofès o ofesa perquè creu que els grans el tracten com un ésser inferior? («La casa dels set miralls»)

- Pot la pèrdua d'un fill o una filla influir en la vida dels pares? Ens ha d'atemorir el que ens és desconegut? Per què els adults solen pensar que els infants tenen massa imaginació? Com haurien reaccionat els xiquets i les xiquetes si es posaren en el lloc de la policia i els contaren que una senyora ha desaparegut per l'auricular d'un telèfon? («La senyora Bloom»)

Naturalment, hi ha d'altres temes d'interés en un llibre tan ric i divers com *Creus en els fantasmes?*, com ara:

- El misteri dels arguments.
- L'automatització d'alguns dels personatges.
- Les relacions entre adults i joves.
- La problemàtica psicològica.
- La valentia.
- L'educació per a la salut i el consum.
- Etc.

L'AUTORA

Rosa-Maria Colom i Bernat (Sóller, 1937) va estudiar magisteri a la Universitat de les Illes Balears i fins ara ha dedicat la seua obra, bàsicament, als més joves. L'any 1991 va guanyar el Premi Guillem Cifre de Colonya amb *El mandarí i jo*. També és autora d'altres títols com *La màgia de Mercúria*, *Mans de lluna* (Premi Ciutat d'Eivissa 1994), *Ales de papallona* (Premi Empar de Lanuza 1995), *La rondalla del tramvia*, *La Saldrana*

(Premi 25 d'Abril), *Ulls de fum* (finalista del Premi Josep Maria Folch i Torres), *El bosc de l'avi* i *La dama blanca* (Premi Lola Anglada i finalista del Premi Nacional de Literatura). L'any 2002 va guanyar per segona vegada el Premi Guillem Cifre de Colonya amb *L'escola secreta de madame Dudú*. En Edicions Bromera ha publicat, a més de *Creus en els fantasmes?*, *Divendres 13 i altres històries inquietants* i *La perversa Caputxeta*.

LA IL·LUSTRADORA

Mabel Piérola (Madrid, 1953) és graduada en belles arts per les universitats de Madrid i Barcelona i fa de professora d'arts plàstiques en aquesta darrera, tasca que combina amb la il·lustració de contes infantils i la narració d'històries. Va ser guanyadora del Premi Unicef el 1990 i finalista de l'Apel·les Mestres el 1988 i el 1989. Ha exposat les seues obres a Catalunya, als Estats Units i a França, i ha col·laborat amb diverses editorials. En Edicions Bromera és autora, a més dels de *Creus en els fantasmes?*, dels dibuixos de les obres *La casa dels peluixos*, *La perversa Caputxeta* i *Divendres 13 i altres històries inquietants*.

SUGGERIMENTS DIDÀCTICS I METODOLÒGICS

Tenir l'hàbit de la lectura facilita als xiquets i les xiquetes l'adquisició dels valors necessaris per a un bon desenvolupament mental i cultural, alhora que promou la reflexió, augmenta els coneixements i facilita l'aprenentatge. És per aquest motiu, que el foment lector ha de ser una preocupació de totes aquelles persones –mestres, famílies, bibliotecaris, psicòlegs...– relacionades amb l'educació dels infants. Per tant, cal dedicar una part de la nostra tasca com a educadors, dins de l'horari escolar, a posar en marxa

tota una sèrie d'activitats i estratègies que, pas a pas, posen en contacte l'alumnat amb la bona literatura. Això els permetrà, si ho fem bé, gaudir del plaer de la lectura i, com a conseqüència, adquirir l'hàbit lector.

Les propostes didàctiques que presentem únicament pretenen ser un conjunt d'activitats tan estimulants i satisfactòries com siga possible, però no s'han d'entendre mai com una obligació que acompanya la lectura d'aquest llibre o de qualsevol altre, sinó com un instrument que ajuda a fomentar el gust per la lectura.

És per això que les propostes didàctiques d'aquesta col·lecció es presenten separades del llibre de lectura, i deixen al criteri del professorat la possibilitat d'usar-les una vegada llegida la història, triant entre les activitats i els jocs proposats els més adequats per a cada nivell, i també els que troben més adients a les necessitats, els gustos i els interessos de l'alumnat, tot modificant-los o ampliant-los si cal. Encara que les propostes han sigut elaborades pensant en el currículum escolar del primer cicle d'Educació Secundària Obligatoria i buscant l'equilibri entre la lectura com a font de plaer i eina d'aprenentatge, hi ha incloses un grup d'activitats destinades a iniciar l'alumnat en l'anàlisi i el comentari de text, i també n'hem dedicat un altre grup a deixar volar la imaginació i la creativitat del lector.

Creus en els fantasmes?, com que es tracta d'un llibre de relats curts, es presta a una lectura en grup. Això facilitarà l'aprofundiment, mitjançant el debat, en el significat de determinats passatges o frases concretes que ajuden a una comprensió més bona del text, així com a habitar els lectors i les lectores a manifestar les opinions que tenen sobre el que lligen, tant pel que fa als continguts com a l'estètica.

Una manera de despertar l'interés per la lectura d'aquest llibre en concret és preparar una bona presentació del llibre i una bona estratègia de lectura. A manera d'exemple, us proposem la següent, que naturalment s'haurà d'adaptar a les possibilitats de cada cas particular.

Quan estiguem en classe de llengua, farem arribar un sobre molt gran dirigit a la classe i que ens portarà el conserge del centre (si no n'hi ha, pot ser el director o qualsevol altre membre del claustre), qui ens comunicarà que acaba d'arribar un sobre i que li han dit que és molt urgent perquè demà vindran per la resposta. Obrirem el sobre i dins hi haurà un full il·lustrat amb temàtica fantasmagòrica, amb la pregunta següent: «CREIEU EN ELS FANTASMES?». Naturalment dramatitzarem tant com podem, i tot seguit promourem el debat sobre aquest tema, ja que l'endemà haurem de tenir la resposta preparada. Immediatament ens posarem a treballar: repartirem un full a cada alumne i alumna on hauran d'escriure si creuen o no que hi ha fantasmes i per què. Corregirem els textos i els demanarem que els passen en net en un full convenientment il·lustrat.

L'endemà ficarem totes les respostes dins d'un sobre i esperarem. Al cap d'una estona, arribarà de nou el conserge, que ens demanarà el sobre, i li'l donarem, i li preguntarem si li han dit si hi haurà resposta. Al cap d'uns minuts es tornarà a presentar i ens comunicarà que la resposta és a la biblioteca.

Prèviament haurem preparat la biblioteca del centre, de manera que l'única il·luminació que hi haja siga la d'unes quantes espelmes distribuïdes estratègicament sobre el terra. Igualment haurem d'haver acordat amb un professor o una professora (o un alumne més gran que tinga un nivell bo de lectura) que, assegut al costat d'una de les espelmes, ens faça d'amfitrió i lector de part del primer relat.

A mesura que vagen entrant a la biblioteca, els alumnes aniran seient a terra. Quan estiguen tots, prendrà la paraula el lector o la lectora, que els comunicarà que té la resposta a la qüestió plantejada, que aquesta està en el llibre que té a les mans i que han d'estar atents perquè els donarà la resposta al dilema. Una vegada que s'haja creat el clima propici, es llegirà la primera història, però deixant el desenllaç en l'aire per generar en l'alumnat el desig d'arribar al final. Tot seguit repartirem un llibre a cada alumne i

els proposarem que acaben de llegir la història començada. Una vegada acabada de llegir, comentarem entre tots si, després del que han llegit, creuen en els fantasmes o no.

El pas següent és fer-los comprendre que no ens podem precipitar en la resposta, que, seguint les instruccions del personatge misteriós, és millor que determinem un dia a la setmana per a reunir-nos en el mateix lloc i en el mateix ambient i que per a documentar-nos més bé cal que acaben de llegir el llibre.

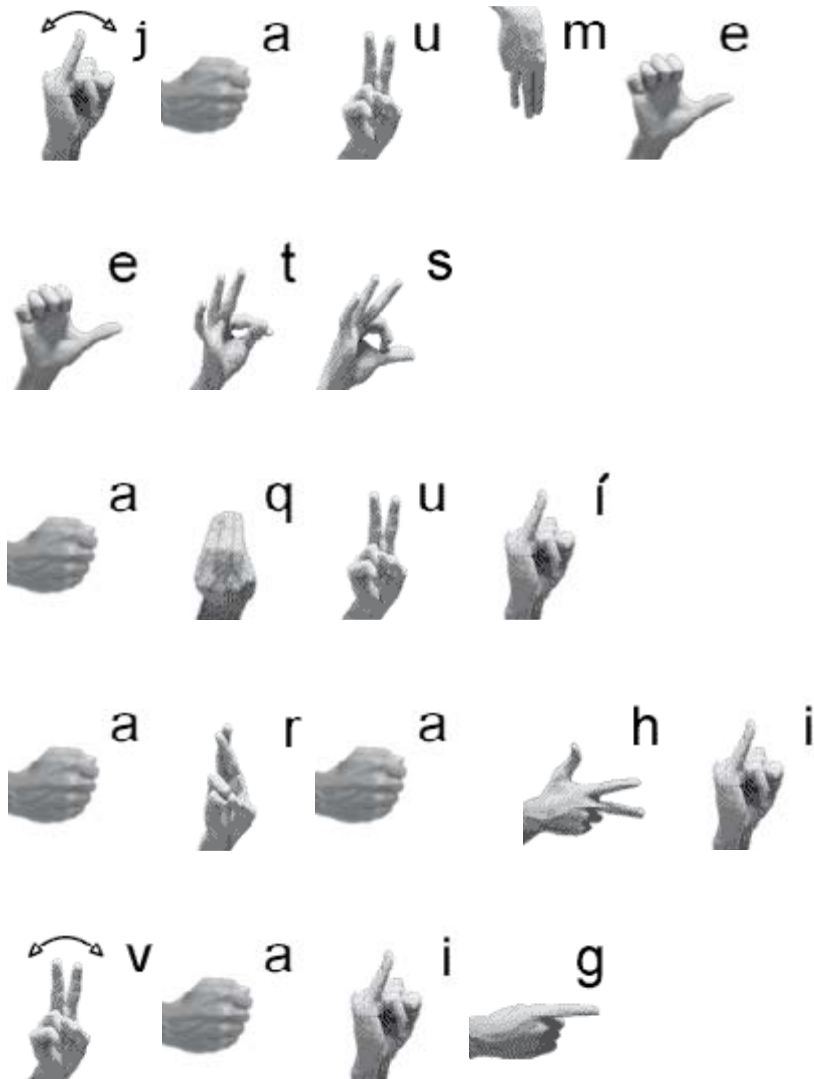
Per tal que no hi haja una lectura prèvia a casa, el llibre es quedarà a la biblioteca i únicament el podrem llegir quan hi anem. En acabar la lectura de cada relat, caldrà recordar els passatges que més els hagen impactat i, tenint-los en compte, argumentar a favor o en contra de l'existència dels fantasmes. El mestre o la mestra recollirà les argumentacions més interessants i les escriurà a la pissarra. Una vegada llegit tot el llibre, ja estarem en condicions de traure conclusions definitives, que ficarem en un sobre que li donarem al conserge, perquè faci arribar la nostra opinió al personatge misteriós.

Una altra activitat que pot resultar interessant consisteix a intercalar, en algun moment de la lectura, alguna pel·lícula sobre el tema, per exemple: *Caçafantasmes*, *Casper*, etc., sempre tenint en compte el grup d'alumnes que tenim.

*SOLUCIÓ D'ALGUNES DE LES ACTIVITATS
COMPLEMENTÀRIES PROPOSADES*

SOLUCIÓ DE L'ACTIVITAT NÚM. 8

Jaume, ets aquí? Ara hi vaig

PROPOSTES DE TREBALL*

(MATERIAL FOTOCOPIABLE)

* L'editor autoritza la reproducció d'aquestes *Propostes de treball* amb finalitats didàctiques, però recorda que no es permet la reproducció, per fotocòpia o altres mitjans, del llibre a què es refereixen.

A) FITXA DE LECTURA

TÍTOL DE L'OBRA:

AUTORA:

DIBUIXOS:

EDICIONS BROMERA

COL·LECCIÓ: NÚM.:

1. Fes un resum breu de l'argument. Pots fer-lo de tot el llibre o per històries.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Totes les històries del llibre t'han agradat igual? Conta amb les teues paraules l'episodi del llibre o l'escena que més t'haja agradat i explica breument per què.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Imagina que ets l'autora del llibre i vols canviar els títols dels capítols per uns altres que comencen per «El fantasma...». Fes com en l'exemple i completa:

El germà bessó: *El fantasma de Jaume*

El cas del cuiner desaparegut:

Retorn al llac:

La casa dels set miralls:

La senyora Bloom:

4. Fes en el quadern el dibuix de l'escena, el fet o el personatge del llibre que més t'haja impactat.

5. Creus que ha valgut la pena llegir el llibre? El recomanaries? Raona la resposta.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

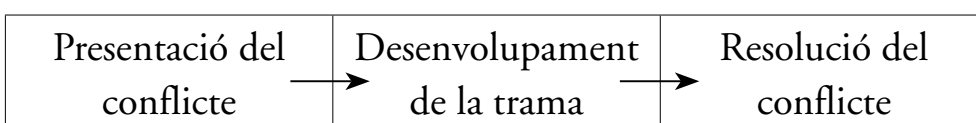
.....

B) ESTUDI I ANÀLISI DE L'OBRA

1. L'estructura

L'estructura és de quina manera està organitzada i ordenada una narració. Bàsicament, les narracions solen tenir dues parts: el marc, on es concreta el lloc i el temps en què es desenvolupa l'acció, i es presenten els personatges, i la trama o conjunt de fets que ocorren als personatges. La trama sol presentar l'estructura següent:

1.1. Recorda les històries que has llegit i tracta d'emplenar la graella següent:

TÍTOL	SITUACIÓ INICIAL	LLOC ON OCORREN ELS FETS	SITUACIÓ FINAL
.....
.....
.....
.....
.....
.....

1.2. Classifica l'estructura de les històries del llibre.

Els fets narrats poden presentar una estructura lineal, si l'autor conta la història començant des del principi i seguint un ordre cronològic dels fets, o una estructura fragmentària, si l'autor

altera l'ordre del relat tant en el temps com en l'espai. Tenint en compte això:

TÍTOL	LINEAL	FRAGMENTÀRIA	PERQUÈ...

2. *El narrador*

Generalment, el narrador conta els fets que passen als personatges. Es tracta d'un narrador objectiu que conta la història en tercera persona. Però, a vegades, el narrador és també un dels personatges i conta els fets en els quals ell mateix participa. En eixe cas els conta en primera persona i es tracta d'un narrador subjectiu.

2.1. Segons l'explicació anterior, com són els narradors de les històries del llibre?

.....

.....

.....

.....

D'acord amb la resposta, narra les històries en primera o en tercera persona?

2.2. Ara imagina que el narrador ets tu. Com quedaria el fragment següent? Reescriu-lo en tercera persona.

«Callar em feia sentir perversa i no callar em feia sentir perversa també. Els secrets cremen més que les brases i si te'ls guardes et cremes per dintre.»

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.3. Observa com podem ampliar un text afegint-li detalls i fes tu el mateix amb el que et proposem:

Tots tres érem dalt quan començaren els trons	Encara que pujar allí era difícil, després d'un gran esforç, tots tres érem dalt del cim i estàvem preparats, quan començaren aquells trons esgarrifosos.
---	---

Baixà de la butaca i posà el pèndol de nou en moviment
--	-------

3. L'estil

Cada autor o autora té una manera personal d'escriure. D'això, se'n diu l'estil.

3.1. T'agrada l'estil que ha usat Rosa-Maria Colom per a narrar les històries del llibre? Per què?

.....
.....
.....
.....
.....

3.2. Creus que l'autora del llibre intenta transmetre optimisme o pessimisme? Raona la resposta.

.....
.....
.....
.....
.....

3.3. Sabries trobar en el text algun fragment que expresse pessimisme? I optimisme? Escriu-los.

Pesimisme:

.....
.....
.....

Optimisme:

.....
.....
.....

3.4. Al teu parer, què predomina en el text: la narració, la descripció o el diàleg?

.....

Creus que això proporciona als lectors una lectura fàcil i fluida o, per contra, el converteix en un llibre avorrit i pesat?

.....

3.4. A vegades, els escriptors, per a enriquir els textos, utilitzen les frases en sentit figurat. Què penses que volen dir aquestes?

«Li mancà força per xuclar la vida»

.....

«El seu telèfon està punxat»

.....

3.5. Cerca en els diversos relats frases en sentit figurat, escriu-les en el quadern i comenta'n amb els companys i les companyes el significat.

4. *Els personatges*

Els personatges són les persones, animals, etc. que formen part de la història relatada. Generalment en cada història hi ha un personatge que destaca sobre la resta: és el protagonista; els altres que no tenen tanta presència s'anomenen secundaris.

4.1. Seguint el model, escriu el nom del protagonista de cada història i després escriu al costat una frase que el caracteritzi.

TÍTOL	PERSONATGE	ES CARACTERITZA PER
El germà bessó	Emili	Estar obsessionat amb la presència del seu germà bessó.

4.2. Tots els personatges secundaris del llibre tenen la mateixa importància en la trama? Quin o quins creus que en tenen més? Escriu en quina història estan implicats i quin paper tenen.

PERSONATGE	APAREIX EN	EL SEU PAPER ÉS
.....
.....
.....

4.3. D'altra banda, creus que hi ha personatges irrellevants i que, per tant, es podrien eliminar? Raona la resposta.

.....

4.4. Proposa als teus companys i companyes de classe jugar a endevinar el personatge. El jugador seleccionat a encertar el nom d'un dels personatges del llibre, mitjançant preguntes que farà a la resta dels companys i que han de ser contestades únicament amb un sí o un no. Si voleu fer el joc més àgil, podeu limitar el nombre de preguntes entre 5 i 10. Guanya qui encerte més personatges amb menys preguntes.

C) ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

1. Has pensat mai com deu ser un fantasma? Ets capaç de dibuixar-ne un?

2. Coneixes pel·lícules en què els fantasmes siguen els protagonistes? Cerca informació i completa:

Títol:

Protagonistes:

Direcció:

Nacionalitat:

Argument:

.....

.....

.....

.....

3. Dividiu-vos en grups i llegiu la descripció d'Antoni, el cuiner, que hi ha en el paràgraf segon de la pàgina 27. En acabant, heu de fer un retrat del personatge. Finalment, trieu el que cregueu que el represente més bé i exposeu-lo. Podeu repetir el procediment amb altres personatges.

4. Cada història del llibre acaba amb una frase característica. Quin significat penses que tenen? Escriu-lo.

Pareix un conte però no ho és:

I tot per culpa de les claus:

Com els avions, per exemple:

Els fantasmes no poden apropar-se al foc, sabeu per què?

.....

Cas arxivat:

5. Has viscut mai o has sentit parlar d'alguna experiència semblant a les narrades en el llibre que haja passat a unes altres persones? Explica-la.

.....

.....

.....

.....

6. Les històries de fantasmes sempre ocorren en espais molt particulars: l'habitació d'un malalt, un llac misteriós... Coneixes algun lloc prop de casa on es pugui localitzar una història de fantasmes? Descriu-lo i dibuixa'l en un full.

.....

.....

.....

7. Imagina que ets un fantasma que no té un lloc on viure. Redacta un anunci per a publicar-lo en un periòdic en què expliques qui ets i quines són les característiques que hauria de complir el lloc que busques.

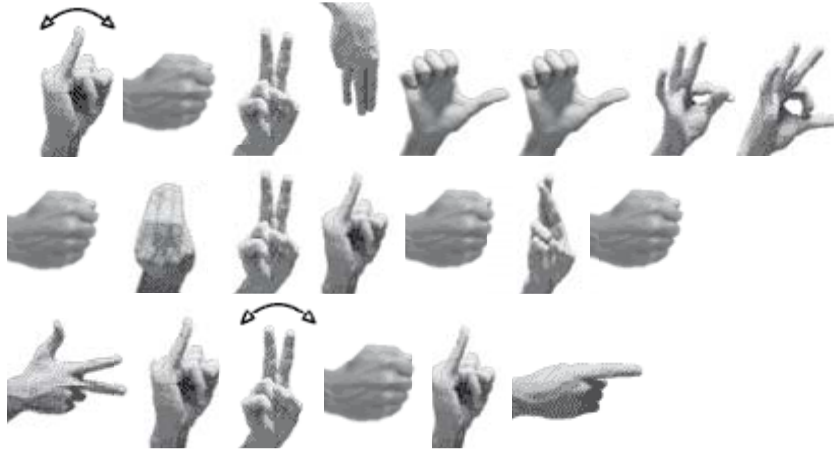
.....

.....

.....

.....

8. Emili té un problema de comunicació amb el fantasma del seu germà Jaume. Però ha descobert la manera de fer-li arribar missatges. Cerca informació i esbrina què li diu.

Missatge:

9. La tradició popular diu, i així ho ratifica l'àvia d'Emili, que trencar un espill porta set anys de mala sort. Quines altres coses es diu que porten mala sort? Escribe les que conegues, i si no en saps cap, sempre pots preguntar als vells del poble.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. Recordes en quin planeta estava perdut el fill de la senyora Bloom? Dibuixa la seua nau espacial en el planeta que corresponga. Després cerca informació i completa la fitxa:

Nom del planeta:

Lloc que ocupa en el sistema solar:

Volum:

Distància del Sol:

Distància de la Terra:

Característiques principals:

.....
.....
.....

11. Els alumnes de sisé A, per a preparar el conjur que ha de fer desaparéixer el cuiner, necessiten tota una sèrie d'objectes personals i també propis de l'ofici que exerceix. Si en comptes de fer desaparéixer el cuiner volgueren fer desaparéixer un mestre o una mestra, i tu fores l'autora, com escriuries el paràgraf segon de la pàgina 30?

Es tractava de recitar

.....
.....
.....
.....
.....

12. Les paraules *aparició*, *espectre*, *visió* i *esperit* són sinònims de *fantasma*. Utilitza-les per a inventar-te un conte, en el qual, a més, utilitzes les expressions: *tempus fugit*, *els secrets cremen més que les brases* i *cas arxivat*.
13. Organitzeu un debat en classe sobre els hàbits d'alimentació actuals. Un grup defensarà la postura d'Antoni, i l'altre grup, la dels alumnes de sisé A. Escriviu les conclusions i enganxeu-les al tauler d'anuncis de la classe.

Propostes didàctiques referides al llibre
Creus en els fantasmes? (ISBN: 978-84-9824-267-6)

© Edicions Bromera, S.L.
Polígon Industrial 1 - 46600 Alzira
www.bromera.com

© Joan Andrés Terenti, 2008
© Dibuixos de Maria Isabel Poveda Piérola, 2008